

Werken aan de visstand

Stand van zaken visserijbeheer op de Rijkswateren

Tekst: Roland van Aalderen en
Jan Kamman,
Sportvisserij Nederland

Fotografie: Domin Dalessi en
Sportvisserij Nederland

Bijna 20 jaar lang werken sport- en beroepsvissers, waterbeheerders en soms ook terreinbeheerders samen in visstandbeheercommissies. Tot voor kort was de inhoudelijke kant van deze samenwerking vrijblijvend. Nieuw beleid zorgt voor een minder vrijblijvende aanpak van het visstandbeheer. Wat betekent dit in de praktijk?

In de in 1991 verschenen Notitie beleid Beroepsbinnenvisserij zijn door het toenmalige Ministerie van LNV – nu het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) – de contouren van het integraal visstandbeheer beschreven. Kern van dit visstandbeheer is dat visrechthebbers, waterschappen en terreinbeheerders in visstandbeheercommissies, meestal afgekort als VBC's, samenwerken aan een goede visstand en een daarop geënte duurzame visserij. Het initiatief voor de samenwerking lag bij de visserijsector.

Zelf regels bepalen

Dit beleid is geformaliseerd waarbij vanaf 2011 in de rijkswateren alleen mag worden gevestigd als er een goedgekeurd visplan is. Het ministerie heeft de huurders van het visrecht via de huurovereenkomst

verplicht in VBC-verband visplannen op te stellen. De huurders moeten de visserij in het visplan beschrijven en dit ter advies aan de waterbeheerder voorleggen. De waterbeheerder gaat na of de in het visplan beschreven visserij passend is bij de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Dit advies gaat naar het ministerie, die het plan goed- of afkeurt. De visserij dient voortaan conform het goedgekeurde visplan te worden uitgevoerd. Het ministerie geeft vanaf nu geen inhoudelijke aanwijzingen meer ten aanzien van de visserij. Sport- en beroepsvisserij kunnen dus voortaan zelf de regels bepalen waaronder zij willen vissen, mits er geen conflicten optreden met de Europese Kaderrichtlijn Water.

Structuur en doel visplan

Visplannen kennen een eenvoudige structuur. Het vertrekpunt is de inven-

tarisatiefase ('wat hebben we'), gevolgd door het formuleren van realistische streefbeeld(en) ('wat willen we') en eindigend met praktische maatregelen ('wat gaan we doen'). Deze structuur is verder ingevuld rond de volgende negen thema's:

- Visrechten en visserijgebruik
- Visstand en viswatertype
- Visuitzettingen
- Visonttrekking
- Vismortaliteit
- Visserijkundig onderzoek, monitoring en vangstregistratie
- Regelgeving
- Controle en handhaving
- Bereikbaarheid en bevisbaarheid

Visplannen zijn groeidocumenten. Veel VBC's hebben nog onvoldoende gegevens over de actuele visserij en aanwezige visstand om al een volledig visplan

Beroepsvissers leggen in VBC's vaak de nadruk op het meer benutten van schubvis.

Sportvissers koesteren de snoekbaars, terwijl de beroepsvissers deze graag willen oogsten.

Enkele visplan thema's uitgelicht

Thema: Visonttrekking

De visrechtenhouders moeten aangeven hoe groot de onttrekking is van bepaalde vissoorten, of hoe deze onttrekking wordt gereguleerd. Voor de beroepsvisserij kunnen visquota of een maximale vangstinspanning zorgen dat de onttrekking binnen duurzaamheidsnormen blijft. De onttrekking door sportvissers is op het binnenwater beperkt tot snoekbaars. Deze onttrekking wordt gereguleerd door het instellen van meeneemlimieten en een minimummaat. Bij de jaarlijkse evaluatie van het visplan kan bijstelling plaatsvinden op basis van trends in de visstand.

Thema: Controle en handhaving

De overheid controleert de visserij in beperkte mate op grond van de visserijwet. Aanvullende controle is noodzakelijk, anders verwaterd de naleving van de regels. Door de sportvisserij zijn honderden vrijwilligers opgeleid tot hengelsportcontroleur en daarnaast is er een groeiend leger van circa 150 Bijzondere Opsporingsambtenaren (BOA's) in dienst van de sportvisserij. De controle-inzet vanuit de hengelsport is groter dan die vanuit de overheid. Er zijn verenigingen die jaarrond wekelijks met meerdere personen sportvisserijcontroles uitvoeren. Dit zorgt voor een goede naleving van regels en voorkomt 'zwartvissen' en stroperij.

In veel visplannen zijn afspraken opgenomen om de visserijcontrole te optimaliseren door de controleactiviteiten onderling af te stemmen. In enkele visplannen staan ook afspraken over wederzijdse controle door sport- en beroepsvisserij.

Thema: Bereikbaarheid en bevisbaarheid

Tot slot een thema dat met name voor de sportvisserij relevant is. Het recht om te vissen is één ding, de mogelijkheden om daadwerkelijk aan de waterkant een hengeltje uit te gooien is wat anders. De bevisbaarheid van de rijkswateren is over het algemeen niet optimaal. De grote kanalen zijn redelijk goed bereikbaar, maar de meren en rivieren zijn vaak slecht bereikbaar. Ter illustratie: natuurontwikkeling langs de rivieren is positief, zeker voor de visstand omdat er vaak nieuwe paaigebieden ontstaan. Ongewenst bijeffect is dat de toegang tot de oever door deze natuurontwikkeling vaak verloren gaat.

Met de visplannen wil de sportvisserij duidelijk maken waar belangrijke visstekken liggen en waar behoefte is aan uitbreiding. De overheid heeft er wel oog voor - wat onlangs nog bleek uit de door de Tweede Kamer aangenomen motie om bij aanleg van kunstwerken rekening te houden met medegebruik door sportvissers - maar vindt het nog wel lastig om dit in de praktijk vorm te geven.

Rijkswaterstaat blijft druk uitoefenen om grootschalig brasem te ruimen.

te kunnen opstellen. De nadruk in de eerste generatie plannen ligt daardoor logischerwijs op het inventariseren en beheren van (ontbrekende) gegevens. Werkende wijs dienen de visplannen meer vlees op de botten te krijgen en meer uitvoeringsgericht te worden. Het hoofddoel van een visplan is duurzaam gebruik van de visstand. Criterium hiervoor is dat de visserij moet passen bij de doelen van de KRW. Visplannen maken betekent ook dat de visrecht-hebbers hun doelen op elkaar afstemmen. Afstemming betekent overigens niet dat er altijd een gezamenlijk streefbeeld ontstaat. Omdat op sommige onderwerpen principiële verschillen van inzicht bestaan. Toch zijn deze beperkte visplannen een belangrijke stap voorwaarts in het visserijbeheer. De visplannen geven helderheid over de huidige visserij, helderheid die in de oude situatie vaak ontbrak.

De beoordeling van visplannen

Rijkswaterstaat beoordeelt de visplannen aan de hand van een toetsingska-

der en adviseert het Ministerie over het goed- of afkeuren van het visplan. Op het moment van schrijven kunnen we nog niet alle beoordelingen inzien. Toch zijn er al wel wat lijnen te trekken. Rijkswaterstaat constateert in bijna alle plannen een aantal onvolkomenheden. Zo is het ontbreken van inzicht in de snoekbaarsonttrekking per 2012 een probleem. Dan gaan namelijk de

Rijkswaterstaat blijft het grootschalig vernietigen van inheemse vissen propageren.

nieuwe maatlaten voor vis van kracht, met daarin - als indicator voor overbevissing - een maatlat voor de lengtesamenstelling van snoekbaars. De onvolkomenheden leiden meestal niet tot afkeuring van het visplan, wel wordt een tijdpad geadviseerd om ze op te lossen. In zeven gevallen is het visplan wel afgekeurd vanwege ontbrekende informatie, bijvoorbeeld over voorgenomen karperuitzet, de beroepsmatige oogst van pootvis. Eén visplan is op de

inhoud afgekeurd, dit betreft het visplan voor het Volkerak-Zoommeer. Dat er opmerkingen over onvolkomenheden van de visplannen zouden komen, was vanwege het groeikarakter van de plannen wel te verwachten. Maar de stelligheid waarmee zaken als omissie worden aangemerkt wekt wel verbazing. Het toetsingskader is namelijk onder grote tijdsdruk als tussenproduct pas in oktober opgesteld. Over de kwaliteit van dit kader is dan ook wel wat te zeggen.

De indruk van Sportvisserij Nederland is dat Rijkswaterstaat in een aantal gevallen te ver is gegaan met de toetsing. Er worden in de toetsing ook zaken bij de visrecht-hebbers gelegd die tot het takenpakket van de overheid behoren. Bijzonder vreemd is de afkeuring van het visplan voor het Volkerak-Zoommeer vanwege een te lage(!) onttrekking van brasem. Rijkswaterstaat vindt dat de visrecht-hebbers meer brasem moeten wegvangen, zelfs meer dan duurzaam oogstbaar is. Rijkswater-

staat blijft als waterkwaliteitsmaatregel het ontbrasemen propageren, ondanks dat de Tweede Kamer zich hier in grote meerderheid tegen heeft uitgesproken. Daarbij is dit juridisch ook niet in de haak. De waterbeheerder moet zelf maatregelen nemen om de KRW-doelen te halen en mag alleen beoordelen of de visserijactiviteiten de doelen in de weg staan. De vraag is overigens nog hoe het Ministerie van EL&I met de adviezen van Rijkswaterstaat omgaat.

Knelpunten

In de visplannen voor de Rijkswateren vallen een aantal zaken op. Voor veel rijkswateren zijn de KRW-doelen voor vis niet transparant. In het waterbeheerplan voor de rijkswateren is de huidige situatie en het doel voor de visstand slechts uitgedrukt in een enkel cijfer. Er zijn geen officiële publicaties waarin wordt toegelicht hoe RWS tot dit cijfer is gekomen. Zodoende kan ook niet worden nagegaan wat het effect is van de visserij op de doelstelling.

Het visserijbeheer wordt in een aantal gebieden bemoeilijkt doordat de visrechtssituatie sterk versnipperd en soms ook onduidelijk is. Op hetzelfde water kunnen tientallen visrechtgebieden voorkomen. Dit maakt het lastig om veranderingen in het visserijbeheer door te voeren. Met name op de rivieren speelt daarbij nog de problematiek van de heerlijke visrechten. Eigenaren van heerlijke visrechten zijn namelijk niet verplicht om mee te werken aan het visplan en de VBC. Hierdoor vallen 'gaten' in het visserijbeheer.

Uit de eerste generatie visplannen blijkt verder dat in dertien van de in totaal zeventien VBC's reeds benutting van schubvis door beroepsvissers plaatsvindt. Bekend is dat de beroepsvisserij, versterkt door de penibele situatie waarin de aal verkeert, graag uitbreiding ziet van de mogelijkheden voor schubvisbenutting. Afgezien van de sportvisserijbelangen, is de ruimte voor uitbreiding dus feitelijk al beperkt omdat in de meeste VBC's al

(fors) schubvis wordt onttrokken door beroepsvissers.

Verbeteren visstand

In de VBC's bestaat al gauw de neiging om de focus te leggen op de visonttrekking. De verwachting bij beroepsvissers om de visserijmogelijkheden uit te breiden zijn vaak hooggespannen. De samenwerking met de hengelsport komt hierdoor onder druk te staan. Soms wordt er van de sportvisserij teveel gevraagd door een verregaande vorm van schubvisonttrekking te eisen. Het visplan wordt teveel gezien als een 'onttrekkingsplan'. Zoals uit het voorgaande al blijkt is het visplan veel meer dan een onttrekkingsplan en dient de visrechtgebende zich in de volle breedte te verantwoorden voor de wijze waarop men met de visstand omgaat. Alle facetten van de visserij dienen aan de orde te komen. Het visplan dient gericht te zijn op het verbeteren van de visstand en een daarop gebaseerde duurzame bevissing. Zonder de recreatieve én ecologische belangen te schaden. V

Het uitzetten van vis is een van de te toetsen onderwerpen van het visplan.

